

TÄSSÄ NUMEROSSA
KUOPION-SAVON
NÄKYMÄ
SS. 11—17, 20—23

Katsaus

numero 2 1960

Eliel Lagercrantz:	Tieto, usko ja elämä
Jouko Tyyri:	Nuoret vihaiset miehet
Reijo Wilenius:	Nykyaikaisen moraalin luonnos II
Rauni Mollberg:	Kuopiolainen yleiskuva
Kimmo Rautala:	Runoja
Martti Väinämö:	Pohjois-Savon taloudelliset edellytykset
Pekka Lounela:	Kirjailtua
Silmäyksiä:	Ritva Laatto: Runonäytelmät
	Erkki Savolainen: Kuopiolaisia pulmia
V. O. Veilahti:	Paratiisiomenia

KULTTUURI—POLITIikka—TALOUS

Katsaus

Toimittajat: Reijo Wilenius (päätoimittaja), Raimo Antikainen

Toimitus ja tilaukset: Helsinki, Fredrikinkatu 36 B 36, puhelin 62 49 78

Vuositilaus 350 mk. Irtonumero 90 mk.

Katsaus voidaan tilata käyttämällä Kustannusoy Tähystäjän postisiirtotiliä 94711 tai postista, kirjakaupoista ja asiamiehiltä.

Ilmestyy kuudesti vuodessa

Neljäs vuosikerta

Jokainen kirjoittaja vastaa itse kirjoituksensa sisällöstä.

TIETO, USKO JA ELÄMÄ

Eliel Lagercrantz

Luovan tapahtumisen tosiasia

Esitän seuraavassa näkökohtia, jotka voivat valaista uskonnollisen elämysmaailman kehityspsykologista taustaa. — Luonnossa toteutuu luova tapahtuminen, joka tuottaa elävän elämän muodot ja lajit sellaisen kehityksen puitteissa, joka luonteeltaan ei ole mikään koneellinen ilmiö. Luova tapahtuminen näet tuottaa aina jotain *periaatteellisesti uutta* ja entiseen verraten jotakin korkeampaa, jalompaa ja hienompaa. Satojen miljoonien vuosien kuluessa tämä jatkuva luomistyö ensin on tuottanut biologisen »jalustan», mikä meissä ilmenee »ruumiina» sekä vitaalisena sielunelämänä. Vietti- ja vaistoelämä on meillä yhteinen eläinkunnan kanssa. Mutta tämän elävän jalustan varaan »Luoja» sitten on kypsyttänyt sellaisen aivorakenteen, joka huolehtii korkeamman henkielämän toiminnasta. Luova tekijä on siis läsnä *immanenttisenä tavoitteellisuutena luonnossa* (nimenomaan myös atomien sisäisessä tapahtumisessa). Jos joku uskonnollisessa tai filosofisessa mielessä tahtoo nimittää »Luojaa» ja »Henkeä» yhteisesti Jumalaksi, on se perusteltavissa, sillä koko tällä luovalla tapahtumisella on ilmeinen kokonaisuuntaus ja sen tavoitteena on alati pelkistynvä henkisyys, jalostuminen ja korkeimpien henkiarvojen kypsyttäminen sekä niiden toteuttaminen.

Toisaalta tämä luova tekijä ei salli luonnonlakeja rikottavan. Se ei tee mitään maagillisluontoisia toimia mahdollisiksi. Mutta hyvyyden toteutuminen ihmismielessä tuottaa niin suuren herätyksen ja nousun yksilön persoonallisessa olemuksessa, että tämä uudistus vaikuttaa »ihmeeltä». Näitä *henkiluluontoisia ihmeitä* kristinuskon kautta aikojen on tuottanut ohjaamalla yksilöiden toimintaa ulospäin hyvään työhön ja opettamalla heitä jalostumaan sisäisesti.

Materialismi, magia ja demonia

Vielä viime vuosisadalla »aine» oli kuin järkkymätön olio, ja henkinen todellisuus vaikutti sen ohella toisarvoiselta. Nyt on tilanne päinvastainen. Nyt joudumme myös ottamaan huomioon *sielunelämän todellisuuden* tieteellisenä totena. Tähän todellisuuteen kuuluvat mm. seuraavat henkiarvot: totuus, oikeus, pyhyys, kauneus, rakkaus, hyvyys, henkevoitunut havaintotoimi, ajattelu, mielikuvitus sekä kutsumustyö (johon kaikki kunnolliset työt soveltuvat). Elämä on tavallaan kuin koekenttä, jossa meidän on kypsyttävä lahjojamme ja kehitettävä hyviä kykyjämme ja toteutettava inhimillinen kutsumuksemme. Luoja ei ole kaikkivaltias, sillä luomistyön tiellä on suunnattomia vaikeuksia.

Kehitys tuotti aikoinaan *taikauskoi-maagisen vyöhykkeen*, ajattelun varhaisimpana kokeilukenttänä. Siihen sijoittui demonisia kuolemanmielisiä, unikuvia, kuolemantartunnan kuvitelmia (joista »synti» ja »perisynti» ovat lähtöisin) yms. mielikuvia. On hyvin vahingollista ja sydämetöntä elvyttää toisessa ihmisessä tällaista helvetinuskon, käsityksiä paholaisista, perisynnistä yms. *Kehitys on aivan ilmeisesti hyljännyt tämän maagisen ja demonisen vyöhykkeen*. Toisaalta meidän rudimenttimme eivät sammu kokonaan. Sielullisen painostuksen alaisuudessa usko helvettiin, paholaisiin ja kadotukseen yms. voi elpyä, ja silloin ahdistetusta yksilöstä tulee helposti sielullinen raajarikko. Vielä vaarallisempaa on, jos samalla esitetään sellaisia vääriä käsityksiä, että ihminen muka on »perinjuurin paha ja huono», että hänen järkensä ja »minänsä» on »turmeltunut» jne.

Pyhyiden-vyöhykkeen toiminta

Jeesus oli julistaja, joka vaikutti sinä ajankohtana, jolloin korkein, arvokkain *sielullinen minuus* ihmiskunnassa alkoi kypsyä. Sama kypsyminen toteutuu yhä jokaisessa nuorena murrosiästä alkaen seestymisvaiheeseen saakka. Markus kuvaa meille Jeesusta ihmisenä, joka muistutti opetuslapsilleen: »Älkää sanoko minua hyväksi, vain Jumala on hyvä». Matteus ja Luukas käyttivät (paitsi Markuksen tekstiä) myös puhekokelmaa, mihin sisältyi runsaasti kauniita vertauksia. Johannes on hyvin itsenäinen tulkitsija, joka käytti vertauksia pelkkinä symboleina. Johannes on saanut vaikutteita essealaisesta lahkokunnasta, jossa ilmeni muinais-iranilaisen valon-uskon piirteitä ja filosofiaa. Yhtäpitävästi kuitenkin kaikki evankelistat korostavat Jeesuksen julistuksen eettistä puolta — vaatimusta, että ihmisen tulee tehdä kääntymys, sovitaa pahat tekonsa ja alkaa kulkea kaitaista polkua. Tämä on yhtäpitävää nykyisenkin kasvatusoppimme kanssa. Onko siis uskonto vain »humanismia»?

Pyhyiden-vyöhykkeemme sisältää varmaan paljon muutakin kuin »humanismia». Sielunelämämme huolehtii itsesääntöisesti sisäisestä harmoniastamme. Elämä tosin kasaa kannettavaksemme vaikeuksia, jotka tuntuvat ylivoimaisilta. Koska uskonto ei ole vain »ambulanssi», niin kaikki pyhät ja korkeat hengensisällöt väkevästi rohkaisevat, lohduttavat ja uudistavat meitä. Siten uskonto yhä on elävää totta.

Pyhyiden sanomat ovat sielullisia tosiasioita. Niillä ei tosin ole vastineita ulkona elottomassa luonnossa — mutta eihän muillakaan henkiarvoilla ole tällaisia »vastineita». Tosin pyhyiden vyöhyke on sangen eri tavalla organisoitua eri yksilöillä. Etu-Aasian kansoilla oli erittäin vilkas uskonnollinen mielikuvitus; he ajattelivat myyttisin kuvin. Kun sitten tämä kuvakieli siirtyi Raamatun mukana Euroopan järki-ihmisille, tehtiin se erehdys, että vertauksia, symboleja ja varoittavia uhkauksia alettiin selittää asiallisena totena. Silloin evankeliumista tuli lakikirja, ja se muuttui myöhemmin joskus melkein sortovälineeksi, jolla ihmisiä saatettiin uhkailla ja hallita — viittaamalla siihen, että he ovat »perinjuurin pahoja». Siten jokainen voi kokea armoa, siunausta, lunastusmieltä ja iäisyysvarmuutta, — ja pyhyiden kokemuksella on jokaiselle sangen suuri henkinen merkitys.

Transformaation muotoja

Uskonnot ovat mysteerinomaisia toimia, joissa uskovainen ihminen osallistuu pyhään toimitukseen ja siinä saa ikuisia arvoja, kuolematomuutta, anteeksiantoa ja mielenylennystä. Heinz Werner on selittänyt, että Etu-Aasian ja muinaisen Kreikan mysteeriuskontojen varhaisina alkuaikoina ihmiset olivat niin muutoskykyisiä ja labiilisia, että he saattoivat muuttua jumaluuden kaltaisiksi osallistuessaan pyhiin sakramentteihin. Kreikassa kuitenkin looginen ajattelu nopeasti kehittyi siinä määrin, etteivät ihmiset enää kokeneet tätä täyttä muuttumista. Mysteeri sai silloin esteettisen vertauksen luonteen.

Toisaalta Werner korostaa, että nykyinenkin eurooppalainen oman psyykkensä kerrosrakenteessa on tallettanut nämä syvemmät kerrostumat melko elinvoimaisina. Toipilasajat jonkin taudin jälkeen voivat olla tällaisia uudistuksen aikoja. Meidän tuleekin usein pysähtyä, tarkastella elämäämme ja lähteä sitten kulkemaan uuteen suuntaan. Sangen paljon pyhyyttä koemme myös tieteen, taiteen, rakkauden ja työn yhteydessä. Totuuden etsijä voi oivaltaa, että luonnossa ja hengessä vaikuttaa paljon suurempi Luoja kuin hän on odottanut. Ihmisellä on teologinen lahjakkuus, ja hän nimittää henkeä Jumalaksi. Ei pidä unohtaa, että me ihmisinä olemme perinjuurin uppoutuneet kuviin ja »symboleihin», kuten C. G. Jung sanoi.

Lopuksi korostaisin yksilön sisäisen eheyden vaalimisen tarvetta. Meidän tulee olla sisäisesti aitoja voidaksemme täyttää inhimillisen kutsumuksemme. Meillä on sisäinen oikeus hyväksyä terve viettielämämme. Neuroosit ja ahdistukset eivät kuulu ihmisen sisäiseen organisaatioon. Olemuksemme on kyllä hyvin häilyvä, labiilinen, ja huonot virikkeet voivat helposti saada meistä ylivallan. Sorrumme helposti hyötyorjuuteen. Kieroudumme ja yksipuolistumme. Toinen puoli yksilönpsykologiasta käsitteleekin persoonallista virhekehitystä. On siis aihetta saarnata pahuutta vastaan. Mutta se on tehtävä siten, ettei toisen sielunelämälle tuoteta parantumattomia vikoja, esittämällä hänelle sydämettömiä uhkauksia ja vääriä syytöksiä.

Varovainen yleisradiomme kokosi äskettäin ryhmän »nuoria vihaisia miehiä» keskustelemaan vihattavista asioista. Ensimmäinen yritys aiheutti yleisen pettymyksen: miehet olivat vain nuoria, eivät vihaisia.

Muodikkaan nimityksen vaiheita seuranneelle tämä ei ollut yllättävää. Nuorten kirjallisten miesten »vihaisuus» on pelkkä etiketti. Tuontapainen tavaramerkki syntyy sattumanvaraisesti, vaikkapa näin:

Jos esimerkiksi en pidä jonkun ikämiehen runoista, niin mielipiteesäni vainutaan heti sukupolvien välistä kiistaa. Tällöin unohdetaan kaksi seikkaa: ikämiehen ikätovereihin kuuluu useita runoilijoita, joita todella pidän arvossa, ja toisaalta hänen ikätovereihinsa kuuluu myös kriitikoita, joiden käsitys hänen runoistaan on yhtä lohduton kuin omani. Nämä ikääntyneemmät kriitikot vain pääsevät vähemmällä, koska minun arvosteluni voidaan helpommin tulkita kapinallisen nuoren katkeruudeksi, klikkipolitiikaksi tai yleiseksi kypsymättömyydeksi.

Asemiin päässeet tekijät saavat pääkaupungin kritiikeissä lukea hyväkseen tuntuvan tasoituksen. Pääjohtajien, päätoimittajien ja yleensä päämiesten suoritukset leimataan kerkeästi vuosikymmenen merkkita-pauksiksi tai sitten niistä koetetaan vaieta mahdollisimman huomaamatta.

Jos näissä oloissa joku kokematon nuorukainen tai piittaamaton vanhus tekee täyttä totta siitä kauniista teoriasta, että kriitikko arvostelee teoksia eikä kulttuurihenkilöiden yhteiskunnallista asemaa, niin kohta hänet leimataan kiukkuseksi tai muuten luonnevikaiseksi. Nuoremmat ovat vihaisia nuoruuttaan; iäkkäämpiä vaivaa vatsahaava, jos he esittävät julkisesti rehellisiä käsityksiä maailman menosta.

Kaiken kaikkiaan yksilön ei tarvitse olla normaalia kiukkuisempi päästäkseen sopeutumattoman kansalaisen maineeseen. Tavallista riippumattomampi asema tai keskimääräistä huolettomampi avomielisyys riittää leimaamaan hänet vaikeaksi yksilöksi, vaikka käytös olisi muuten sopuisa ja katsanto iloinen. Jos itsenäisyystahtoon lisätään sanomisen kyky eli hienommin ilmaistuna kirjallinen lahjakkuus, niin hiljaisesta kirjatoukasta tekaistaan vaivatta oikea kauhukakara.

Sapekkaimmat tuntemani hengenmiehet varovat laatunsa julkista ilmaisemista. Riittävän usein toistettu väheksyvä huomautus tai varauksellinen tunnustus on ajan mittaan tehokkaampi ase kuin suora julkinen arvostelu ja kerää vihollisia hitaammin kuin vilpitiön puhe. Salakaunaa taas tapaa yhtä hyvin vanhoissa kuin nuorissakin, niin vasemmalla kuin oikealla.

Rehellisyydellä on selvä itseisarvo, eikä sen yhteydessä pitäisi edes mainita hyötyä. Sanon sentään, että rehellinen elämä on ainakin yksinkertaisempaa kuin juonittelu. Keskinertainen vilpillisyys taas on harvoin muuta kuin säälittävää.

Yhteiskunnassa opetetaan meille kaikille, kuka kääsee ja kenelle kuuluu kunnia. Itsenäiset, sovinnaisuutta loukkaavat persoonallisuudet eivät kuitenkaan ole niin epäyhteiskunnallisia ja epäseurallisia kuin helposti väitetään. Jos heidät vaiennetaan, niin vahingon kärsii lopulta yhteiskunta, eivät suinkaan todenpuhujat itse. Jos heiltä riistetään puheoikeus, niin samalla heidän harteiltaan nostetaan arvostelijan vastuu.

Sananparret asettuvat sovinnaisten viisauden puolelle: vaikeneminen on kultaa, jopa sananmukaisesti. Usein väitetään, että jos vaikenemista katuu kerran, niin puheitaan saa sadatella kymmenesti. Miksi? Vas-
 taisin Kierkegaardin sanoilla: »Siksi, että puhuminen ulkonaista tosi-
 asiana voi kietoa ihmisen ikävyykseen, koska se on todellisuuden asia.
 Toisin on vaikenemisen laita! Ja kumminkin on vaikeneminen kaikkein
 vaarallisinta. Vaietetessa ihminen näet jää kerrassaan oman itsensä
 varaan; todellisuus ei tule hänen avuksensa rankaisemalla häntä, tuo-
 malla hänelle hänen puheensa seuraukset. Ei, siinä suhteessa suoriutuu
 asiasta helposti, kun vaikenee. Mutta senvuoksi pelkää ihminen, joka
 tietää, mikä on kauheata, kaikkein eniten juuri jokaista harhaiskua,
 jokaista rikkomusta, jonka vaikutus suuntautuu sisäänpäin jättämättä
 mitään ulkonaista jälkeä. Niinpä onkin maailman mielestä vaarallista
 uskaltaa, ja minkätähden? Sentähden, että niin menetellen voi menettää.
 Älykästä on olla uskaltamatta. Ja kuitenkin on laita niin, että olemalla
 uskaltamatta voi kamalan helposti menettää sen, mitä tuskin menettäisi,
 vaikka kuinkakin paljon menettäisi uskaltaessaan, eikä missään tapauk-
 sessa niin helposti, aivan kuin se ei mitään olisi — oman itsensä. Jos
 näet olen uskaltanut virheellisesti, niin se ei ole auttamaton asia: elämä
 tulee avukseni minua rankaisemalla. Mutta jos en ole ollenkaan uskal-
 tanut, kuka silloin tulee avukseni? Puhumattakaan siitä, että minä,
 olemalla korkeimmassa merkityksessä ollenkaan uskaltamatta (ja uskal-
 taminen korkeimmassa merkityksessä on juuri oman itsensä havaitse-
 mista), pelkurimaisesti voitan kaikki maalliset edut — ja hukkaan
 itseni!»

Jos kehitämme Kierkegaardin rehellisyyden vaatimusta siljolaiseen
 suuntaan, niin uskaltaminen on enemmänkin kuin itsensä havaitsemista:
 se on itsensä valitsemista. Eikä ihminen saata mitenkään uskaltaa
 itsensä tähden, valitsematta samalla muidenkin puolesta. Joka uskaltaa,
 rohkaisee myös muita. Yhdessä maassa ei tarvita montakaan rehellistä
 miestä, kun jo kaikkien on helpompi hengittää. Nuo harvat uskaliaat
 löydetään varmimmin nuorten parista, niistä joita niinsanottu elämä ei
 ole opettanut väärin.

Lähtökohtaan palatakseni: radion vihaisten nuorukaisten piti keskus-
 tella myös isänmaallisuudesta. Vaikka nuoret miehet eivät olleetkaan
 niin kiukkuisia kuin odotettiin, niin sittenkään heidän ei annettu puut-
 tua tuohon aiheeseen. Miksi ihmeessä? Isänmaallisuus kysyy roh-
 keutta, uskallus on korkeimmassa merkityksessä itsensä havaitsemista
 ja itsensä rakentamista. Ei ole isänmaallisuutta ilman isänmaan
 kritiikkiä.

*Ihmiskunnan historian aikana on koeteltu yhteiskunnallisia ja poliit-
 tisia »-ismejä» — yksitellen ihmiskunnan pelastavina periaatteina.
 Kuinka paljon on vielä kokeiltava, ennenkuin uskalletaan yhdistää
 »-ismien» äärimmäisyydet synteiksi?*

— Ja mikä olisi se synteesi?

*Anarkistinen monarkismi — yksilöitten suvereeninen
 yksin- ja itsevaltiut!*

Juhani Siljo 1917

II YKSILÖN MORAALINEN TOIMINTA

1. Tämän toisen kirjoituksen yhtenä tarkoituksena on murtaa taikakehä, jossa yleisnimi 'ihminen' pitää moraalista ajatteluamme — sentimentaalisena puheena siitä, mitä 'ihmisen pitää' ja mitä 'ihminen ei saa' tehdä.

Nykyaikaisen moraalisen ajattelun täytyy päästä sanasta asioihin, 'ihmisen' yleisnimestä todellisiin ihmis-yksilöihin, 'ihmisen moraalista' yksilön moraaliseen toimintaan.

2. Moraaliseen toimintaan on ainakin kolme näkökulmaa: inhimillinen, yksilöllinen ja yhteiskunnallinen. Moraalinen puhe, joka rajoittuu vain yhteen näkökulmaan ja julistaa sen ainoaksi oikeaksi, on harhaanjohtavaa. Tässä kirjoituksessa on tähtäimessäni yksilö, ja seuraavassa yhteiskunta.

3. Analyyttinen filosofia, aikamme ehkä vaikutusvaltaisin ajatussuunta, on suorittanut kiitettävän työn osoittaessaan, millaisiin harhautumiin yleisnimet ovat johtaneet filosofista ajattelua. (Tosin sen kritiikki on paikatellen ehkä ollut yksisilmäistä.) Suurin kunnia 'ihmisen' yleisnimen taikakehän murtamisesta kuuluu kuitenkin saksalaiselle Max Stirnerille, jonka pääteos »Der Einzelne und sein Eigentum» ilmestyi 1844, herätti närkästystä, jäi ymmärtämättä ja vaipui unhoon.

Stirnerin teos näyttää minusta etiikan seuraavalta edistysaskeleelta Aristoteleen ja Akvinolaisen jälkeen, suunnilleen samassa mielessä kuin logiikka on viimeisten sadan vuoden aikana kehittynyt siitä, mihin Aristoteles sen jätti. Valitettavasti toinen saksalainen, Friedrich Nietzsche, runollisesti hämärsi osittain samoja ideoita, jotka Stirnerin päässä olivat selkeässä järjestyksessä. Samaa linjaan kuuluu myös itävaltalaisen Rudolf Steinerin varhaisteos »Philosophie der Freiheit» (1894).

4. Stirner toteaa — ennen Rylea ja Wittgensteinia — miten kohta-lokkaalla tavalla kieli voi harhauttaa filosofista ajattelua. Kielessä esiintyy yleisnimi 'ihminen'. Tämä on johtanut uskomaan, että konkreettisten yksilöiden *lisäksi* on olemassa erillinen yleisolemus 'ihminen', jolle kuuluu tietty moraal. Mitä tämän yleisolemuksen moraal on, siitä ovat filosofit tosin olleet pahasti eri mieltä. Vuosisatojen kuluessa on rakennettu mm. katolinen, luterilainen, marxilainen, kansallinen ('mitä on olla suomalainen'), kansallissosialistinen ja psykoanalyttinen ihmisen moraal. Konkreettisten yksilö-parkojen epäkiitolliseksi tehtäväksi on tullut heidän todellisista ominaisuuksistaan mielivaltaisesti yleistettyjen tai ylälmoista temmattujen olemuspiirteiden toteuttaminen.

Ihmis-yksilöt pannaan vuoteeseen, jossa heiltä sahataan jalat tai pää, toisinaan molemmat.

Mikä ihmis-yksilöissä ei vastaa yleistä ihmisen käsitettä, on heissä *epäihmistä* — tuomittavaa ja tuhottavaa. Moraalille, joka lähtee jostakin ahtaasti rajoitetusta ihmisen yleiskäsitteestä, on usein ominaista julmuus — henkinen ja fyysinen julmuus konkreettisia yksilöitä kohtaan. Voidaan väittää, että eräät kaikkien aikojen hirvittävimmät rikokset todellisia ihmisiä kohtaan ovat liittyneet erilaisiin pakkomielteisiin ihmisen olemuksesta, jota nuo yksilöt (kerettiläiset, juutalaiset, neekerit, kommunistit, kulakit jne.) eivät ole pystyneet täyttämään.

5. Konkreettisten ihmisten tuhoaminen epäihmisinä on saanut usein tuekseen niisanotun omantunnon, jota ilmeisesti voi kasvattaa suuntaan ja toiseen. Katolisen rippi-isän eräänä tehtävänä on ohjata omaatuntoa, jotta se oppisi tuomitsemaan 'oikein'. Neuvostoliiton suurissa puhdistusoikeudenkäynneissä ilmeni, että on olemassa myöskin 'kommunistinen omatunto', joka ajoi eräät syytetyt tunnustamaan — sel-laistakin, mitä he eivät olleet tehneet. Käsitys ihmisen yleisestä ole-muksesta, yhdessä omantunnon kanssa, on tavaton sisäinen mahti. Kai-kessa hiljaisuudessa on omantunnon auliilla avulla tukahdutettu mit-taamaton määrä yksilöiden luovaa toimintaa, joka ei ole sopinut johonkin 'ihmisen tehtävän' kaavaan.

Tällä en tahdo kieltää, että on olemassa aiheellisia omantunnon syy-töksiä. Mutta nykyisellään näyttää omatunto paljolti alentuneen ideo-logioiden tai pinnallisen hyötyorjuutuksen äänitorveksi.

Yksilöt ovat *vankeja* — väärin käytetyn yleiskäsitteen ja sen ravit-seman omantunnon vankeja.

6. Herää kysymys: mitä sitten on ihminen? Luonnontieteellinen (antropologinen) ihmisen yleiskäsite ei anna vastausta, joka olisi moraa-lisesti käyttökelpoinen, ja psykologiassa vallitsee koulukuntien kiista, yleinen käsitesekaannus, kuten Wittgenstein huomauttaa eräässä viimei-sistä muistiinpanoistaan. Tarkemmat ja ahtaammat ihmisen olemuk-sen määrittelyt taas johtavat sotaan konkreettista ihmis-yksilöä vastaan.

Kysymykseen on vastattava: ei ole olemassa 'ihmistä'. On olemassa vain todellisia inhimillisiä yksilöitä, jotka ovat *perin* erilaisia.

Mitä on sitten ihmis-yksilö? Stirner esittää kysymyksen muodossa: mitä minä olen?

Kun yritämme vastata tähän, kohtaamme inhimillisen kielen erään rajoituksen. Emme voi kielellä ilmaista yksilöllistä niin yksilöllisenä kuin sen havaitsemme. Kun kuvaamme jotakin ihmis-yksilöä N.N., sanomme esim., että hän on 'sosiaalinen'. Samaa sanaa käytämme myös toisen yksilön R.R.:n jostakin ominaisuudesta, joka *todellisuudessa* on kuitenkin erilainen kuin N.N.:n kyseinen ominaisuus. Hyvä kirjailija voi päästä tarkempaan kuvaukseen, mutta on raja, kielemme 'yleisyys', jota hänkään ei voi ylittää.

Siksi täytyy sanoa: ihmis-yksilö on koettavissa, ei ilmaistavissa. »Minä olen jotakin sanomatonta (unsagbar),» Stirner toteaa. Kuva-taksemme yksilöä yksilönä meidän täytyisi keksiä oma ilmaisu jokai-sen yksilön jokaiselle ominaisuudelle, mikä on toivotonta.

Tällä olen halunnut johtaa huomaamaan kielen läpi, mitä ihminen on. Emme voi *sanoa* juuri muuta kuin: minä olen minä. Minun luon-toni on ainutkertainen, ainutlaatuinen.

Stirner ilmaisee tämän sanomalla, että *jokainen ihminen on oma lajinsa*. Moraaliselle katsomukselle, joka ei eksy kielen harhoihin, tämä huomio on perustavaa laatua.

7. Koska ei ole olemassa mitään ihmistä sinänsä, vaan ainoastaan erilaisia ihmis-yksilöitä, ja samaten perin erilaisia tilanteita, joihin he elämässään joutuvat, on harhaanjohtavaa muodostaa kaikille ja kaik-kialla päteviä käyttäytymisen periaatteita.

Ensi näkemältä monet yleiset periaatteet vaikuttavat hyviltä ja oikeilta. On helppo vannonaa yleisten periaatteiden nimeen, koska silloin saa valmiiksi pureksittua 'totuutta'. Henkisesti laiska yksilö säästyy *luovalta* moraaliselta toiminnalta, oman totuuden etsimiseltä. — Ihmisen funktio, josta puhuin viime kirjoituksessa, hajoaa yksilöiden funktioiksi, joita tosin voi verrata toisiinsa, joissa voi löytää samankaltaisuuksia, mutta jotka koskaan eivät ole *samoja*. — Moraalisesti luovat yksilöt pää-tyvät yleensä hyvin samantapaisiin, mutta eivät koskaan *samoihin* käsityksiin.

Ensi näkemältä voi vaikuttaa oikealta esim. ylevä periaate: »Tee kaikkesi, että vältät autollasi kolarin.» (Esimerkki on Anscomben kehittämä R. M. Haren tutkimuksesta »The Language of Morals».) Mutta jos ehdottomasti ja lainomaisesti noudatan tuota normia, joudun ajamaan autoni lähimpään pihaan ja jättämään sen sinne. Silloin ja ainoastaan silloin olen tehnyt kaikkeni, että välttäisin kolarin. (Vrt. MRA:n kolme ehdotonta.) Järjellinen yksilö hyväksyy tuon normin, mutta ei kaikkipätevänä lakina. Hän voi joutua autollaan esim. tilanteeseen, jossa hänen on tehtävä kolari välttyäkseen ajamasta lapsijoukon yli.

Hare selvittää tutkimuksessaan yleisten periaatteiden heikkoudet, eikä minun ole tässä syytä toistaa hänen analyysiaan. Haluan vain lisätä erään oman esimerkin, johon jo viime kirjoituksessa viittasin.

Kaikissa valtakunnissa taotaan sotilaiden päähän periaatetta: »Tee aina tinkimättä velvollisuutesi» tai »Tee aina empimättä mitä esimiehesi käsklee.» Sotilas Rudolf Höss teki lukemattomien muiden tapaan aina tinkimättä ja empimättä velvollisuutensa. Sodan päätyttyä hänet — epäitseekkään velvollisuuden täyttämisen esikuva — hirtettiin yli kahden miljoonan juutalaisen teloittamisesta. On tilanteita, joissa sotilaan ei ole syytä tehdä 'velvollisuutta'. — Kysymys: miten paljon tekopyhyyttä ja tuhoa on tuottanut erään filosofin, Kantin, liikkeelle lähettämänä ehdottoman velvollisuuden idea? — Konkreettiset tilanteet, joihin yksilö elämässään joutuu, ovat niin yksilöllisiä, että on kaksinkertaista mielettömyyttä takoa niitä varten ennalta ehdottomasti sitovia aatteita. Tämän ei tarvitse johtaa moraalin puutteeseen; se voi johtaa luovaan moraaliseen toimintaan.

8. Moraalinen saarna, joka pyrkii jakamaan sitovia yleisiä periaatteita, on joko hedelmätöntä tai vaarallista. Hedelmätöntä, koska se synnyttää tekopyhyyttä. Vaarallista, koska se aika ajoin synnyttää fanaatikkoja, jotka ovat valmiit tuhoamaan itsensä ja lähimmäisensä jotta jokin moraalinen pakkomielle toteutuisi.

En halua tällä sanoa; että yleisluontoiset moraaliset aatteet olisivat kerta kaikkiaan pahasta. Niihin sisältyy usein muiden yksilöiden arvokkaita elämänkokemuksia. Ne voivat olla käyttökelpoisia kenelle tahansa, jos niitä pitää *ehdotuksina*, ei lakeina. Tämä seikka kaipaa tarkempaa selvitystä.

9. Erinomaisessa tutkimuksessaan »Intention» tulkitsee G. E. M. Anscombe uudelleen Aristoteleen ns. käytännöllisen päättelyn. Hän ottaa siitä seuraavan esimerkin:

Kuiva ruoka sopii kaikille ihmisille
Sellainen-ja-sellainen ruoka on kuivaa
Minä olen ihminen
Tässä on sellaista-ja-sellaista ruokaa
Tämä ruoka sopii minulle

Aristoteleen käytännölliset päättelyt on tulkittu yleisesti (ja Anscomben mukaan virheellisesti) siten, että ensimmäinen premissi, tässä tapauksessa »kuiva ruoka sopii kaikille ihmisille», ilmaisee jollakin lailla sitovan periaatteen. Henkilö, joka hyväksyy sen, saa moitteetoman päättelyn tulokseksi *käskyn*: hänen täytyy ottaa ja syödä kaikki kuiva muona, joka sattuu olemaan hänen näköpiirissään. Samoin kuin henkilö, joka hyväksyy tinkimättä periaatteen: »Tee kaikkesi, ettet aja autollasi kolaria», joutuu kurvaamaan lähimpään pihaan ja jättämään ajokkinsa sinne.

Sellainen käytännöllisen päättelyn tulkinta on kuitenkin kahdessa mielessä väärä. Ensiksikin, koska kukaan henkilö — *paitsi* ehkä moraalisten periaatteiden riivaama — ei pysähdy elämänsä tilanteissa tekemään sen kaltaisia hienoja päättelyjä, ennenkuin hän esim. haukkaa kuivaa muonaa kertausharjoituksissa. Toiseksi: Aristoteles ei tarkoittanut tuota premissiä lainomaiseksi periaatteeksi, josta seuraisi kiusallinen käsky nauttia kaikki kuiva muona mikä ikinä ilmaantuu onnettoman päättelijän näköpiiriin, vaan hän tarkoitti sen jonkinlaiseksi toteamukseksi tai ehdotukseksi.

Anscomben ajatusta voidaan soveltaa muihinkin moraalin periaatteisiin. Jos ne tulkitaan laeiksi, ns. luonnonlakien väärään malliin, niistä tulee pakkomielteitä. Laki-käsitys moraalista oli Aristoteleelle vieras, huomauttaa Anscombe; ja on yhä edelleen mahdollista 'olla moraalinen' olematta sidottu moraalisiin pakkomielteisiin.

10. Stirnerin hengessä tämä tulos voitaisiin ilmaista näin: *yksilö on suvereeni kaikkiin periaatteisiin nähden*. Hän voi pitää niitä tienviitteinä, joista hän saa merkittäviä virikkeitä, mutta ainutlaatuisina yksilönä hän luo *omat ratkaisunsa* elämänsä ainutkertaisissa tilanteissa. Moraalisten lakien asemesta olisi puhuttava moraalisisista ehdotuksista. On tosin niin, ettei järjestynyt ihmiselämä ole mahdollista ilman sellaisia moraalisia kommunikaatioita — tätä seikkaa käsittelen ensi kirjoituksessa —, tulivat ne sitten Jumalalta tai ihmisiltä. Mutta en näe mitään pakottavaa syytä, miksi ne olisi käsitettävä laeiksi siinä mielessä kuin ne on yleensä käsitetty — vaikka ne olisivat presidentin allekirjoittamia lakeja. Ne ovat ehdotuksia, joiden suhteen yksilö on vapaa. *Ihmis-yksilö on suvereeni*.

11. Olisi väärin sanoa, että tämä tulos on välttämätön seuraus edellä §§:ssä 4—6 esitetystä ihmisen käsitteen analyysistä. Se on *valinta*, johon tuo selvitys on omiaan johtamaan. Samalla se on protesti aikamme orjuuttamisen henkeä vastaan. Ihmissuku on kompuroinut pakkomielteestä toiseen.

Lue Ylioppilaslehteä,
pysyt nuorena.
Tilaukset 669 341 tai
Mannerheimintie 5 C,
Helsinki

Kuopiolainen yleiskuva

Rauni Mollberg

Näkymät ovat kahdenlaiset. On rohkaisevia ilmiöitä ja kehitystä, mutta on myös vaikeuksia, jotka uhkaavat kehitystä. Kuopion Taiteilijaseura, jonka edustajana tämän repliikin käytän, tuntee läheltä molemmat.

Vuoden 1958 syystalven suurtapauksesta, Kuopion Taideviikosta meillä oli vain myönteisiä kokemuksia. Oli puhuttu »nukkuvasta» kaupungista, mutta tämän viikon aikana olivat tuhannet liikkeellä ja salit loppuunmyytyjä. Sama ilahduttava vilkkaus jatkui vuonna 1959, jonka tärkein tapaus oli S. Kuvataidejärjestöjen Keskusliiton vuosinäyttely monituhantisine kävijöineen. Tyypillistä vain, että näyttely pidettiin — vanhan lääninsairaalan suojissa. Kuopiossa ei ole taidehallia, ei taidemuseota. Ei liioin konserttitaloa, teatteritaloa, ei maakunnallista kulttuuritaloakaan.

Musiikkielämä oli virkeätä, kohokohtanaan kautta maan huomioitu kirkkomusiikkijuhla. Musiikkiopiston piirissä kasvaa nuori muusikopolvi, joka ansaitsisi — ja tarvitsisi — kelpoisemmat konsertoimistilat... Teatteri saavutti vuonna 1959 uuden yleisöennätyksen, vaikka joutuikin »mierolle»... Kuvataiteilijamme ovat olleet tavallista aktiivisempia, kiitos ARS LIBERA-kerhon tervetulleen työhuoneen... Kansalaisopiston piiristä on saatu myönteisiä todistuksia valppaista taideharrastuksista ja yhtä rohkaisevia ovat teinien moninaiset tämän-suuntaiset harrastukset... Kaikkeen tähän oli vaikutuksensa myös paikallisella lehdistöllä, joka kiitettävästi tukee kuopiolaisia taidepyrkimyksiä ja vie viestin perille... Mielenkiintoisin ja ehkä lupaavin ilmiö on kuitenkin tämä: jää on sulamassa kaupungin isien taholla. Monet ratkaisut ovat silti edessä.

Näinä vuosina joutuu kerran toisensa jälkeen toistamaan samaa: Kuopio on kasvanut siinä määrin, että sille luonnostaan lankeaa uusia velvollisuuksia myös taidekaupunkina. Kulttuurielämä ei saa jäädä aineellisen edistyksen taakse, »toiseksi». Ja täällä olemme pisteessä, missä taiteelle on rakennettava uusia tukikohtia.

Lopuksi tervehdys kirjailijoillemme. Mikä on syynä kirjallisen saran jatkuvaan hiljaiseloon? Missä viipyy kirjailijain näkyvä yhteisesiintyminen maakunnassa?

R U N O J A

Kimmo Rautala

Kimmo Rautala on
uusi runoilija — Sa-
von suunnalta —
joka ansaitsisi laa-
jempaa julkisuutta.
Onko Kuopiossa
kustantajaa?

Nainen olkoon joutsen.

Olkoon puhdas.

Grandeza.

— kuulin,
haukka on
varjostanut kyyhkyn.

*Espanjalaisen miehen
kunnia olkoon puhdas.*

— naiseni,
kun varjo lankeaa,
ei kuki maa.
Sanat rakkaatkin ovat oudot.
Katso, kuinka kalpea aamu,
oi katso käyräni lento.

*Älköön sanottako
naisen henkeä
kunniaa suuremmaksi.
Päivään yksin käyn.*

*jalat väsyneet kulkematta, saapumatta
silvät katsomatta soenneet
ruumis syleillyt puolison: meren jäätyneen
kummut virtaamatta kohonneet
kädet tavoittamatta ojentuneet ihmisten sakeuteen
mieli uponnut yöhön aamun kajastamatta*

*Siinä he ovat: tyttö ja poika,
kaksi lintua vaivaiskoivussa
pesää ja ruokaa vailla.*

*Kun Kevät sulatti arvaamatta
väestöpoliittisen talven,
ei kukaan tiennyt teoistaan
ja mieli niinkuin laineikko läikehti, ilakoi;
Järkipuhe tapasi kuurot.*

*Silmät välttäen tyttö ja poika
pujahtivat sylikkäin,
ja kun meri kohisi vuoksena,
se oli niinkuin hyöky.*

*Kun näin kerroin rakkaudesta,
ja kohdun marssivalmiista valtakunnasta,
vilisevistä tölleistä,
kerroin kuinka tyttö ja poika . . .*

Martti Väinämö

MAAKUNNALLISTA TUTKIMUSTOIMINTAA

»On maakuntamme köyhä, siksi jää, jos kultaa kaivannet». Näin muunnettuina lienevät runoilijan säkeet tulleet monen pohjois-savolaisen talous- ja kunnallismiehen mieleen. Kuntien kassakirstujen pohjia, liike-elämän pääomaköyhyyttä ja hidasta kehitystä tuijottava ja kuntien veroäyrihintaa, kansan keskimääräistä ansiotuloa ja elintasoja koko maan vastaaviin vertaileva tarkkailija ei ole juuri voinut tulla muuhun tulokseen.

Lainoja on ollut vaikea saada. Keskimääräiset veroäyrinhinnat olivat Kuopion läänin maalaiskunnissa vuonna 1958 12:15, koko maassa 10:76. Vain Lapissa oli kunnallisverotus raskaampaa. Taksoitetut vuositulot olivat täällä jopa Lappiakin alhaisemmat, 79.900 mk, koko maassa keskimäärin 102.000 mk. Aikoinaan elinvoimainen Pohjois-Savon puunjalostusteollisuus ei ole kasvanut samalla nopeudella kuin muualla maassa, ja sahateollisuus on miltei tyystin surkastunut. Työtömyys rasittaa maakuntaa korkeasuhdanteenkin vuosina. Maalaiskuntain väkiluku pienentyy parhaassa työiässä olevien nuorten joutuessa siirtymään työnhakuun kohti etelää ja lounasta.

Yhä useammin savolaisten kunnallismiesten ja talouselämän edustajain matkat alkoivat suuntautua pääkaupunkiin apua — työtä ja toimeentuloa — anomaan ja uusia rasituksia kunnille tuovaa sosiaalista lainsäädäntöä hillitsemään. Vastassa oli kysymysten tulva siitä, miten asiat Pohjois-Savossa lopulta oikein ovat ja mitä luonnonvaroja ja mahdollisuuksia maakunta tarjoaa. Onhan meillä humisevia metsiä, Nilsiä kvartsiittiä, Luikonlahden kupari, Tuusniemen asbesti, Kinahmin liuskeet ja Varpaisjärven graniitti suurelta osaltaan käyttämättöminä ja vahvoja käsivarsia yli oman tarpeen työhön tarttumaan. Näitä ajatuksia tuli varmasti vastaajan mieleen, mutta tarkempiin kysymyksiin ei hän aina enää pystynytäkään vastaamaan. Tieteelliseen tutkimustyöhön perustuvat tiedot maakunnan luonnonvaroista, mahdollisuuksista ja kehitystä ehkäisevistä tekijöistä puuttuivat. Yrittäjä ei liioin voinut saada riittävästi perustietoja taloudellisten laskelmiensa pohjaksi.

Syksyllä 1955 tilanne alkoi näyttää kestävämmältä. Pohjois-Savon Maakuntaliitto lähetti Kauppa- ja teollisuusministeriölle ensimmäisen anomuksen teollisuuden edellytysten tutkimista varten Pohjois-Savossa. Avustus saatiin seuraavan vuoden lopussa. Sitä ennen ehdittiin kuitenkin jo pitää Kuopion Kauppakamarin kanssa neuvottelutilaisuus, jossa sovittiin maakunnan taloudellisten selvitysten alullepanemisesta. Työ jaettiin siten, että maakuntaliitto otti osalleen teollistamisongelmat ja väestötutkimuksen sekä kauppakamari liikenne- ja kuljetuskysymykset.

TUTKIMUSALUE JA TUTKIMUSTEN SUORITTAJAT

Maakuntaliiton ja Kauppakamarin yhteiseen alueeseen kuuluvat Kuopion ja Iisalmen kaupungit, Varkauden kauppalat ja 26 maalaiskuntaa, joista pohjoisin on Vieremä, itäisin Kaavi, eteläisin Leppävirta ja läntisin Vesanto. Tämän alueen asukasluku on nykyisin lähes 270.000. Pohjois-Savon nimi on kytkeytynyt yhä selvemmin juuri tähän alueeseen, joka sulkee pohjoisessa sisäänsä Ylä-Savon. Kuopion Kauppakamaripiiriin kuuluu lisäksi Heinäveden kunta.

Käytännössä ei tutkimustyö kuitenkaan ole voinut pysyä täysin Pohjois-Savon puitteissa. Teollistamisen edellytyksiä tutkimaan asetettu toimikunta otti mukaan myös Suur-Savon muutamia pohjoisimpia kuntia Pieksämäen seudulta. Riittävän laajaksi ja yhtenäiseksi tutkimusalueeksi katsottiin vasta siten syntynyt aluekokonaisuus, jonka oli todettu muodostavan Kuopion suurmarkkinointialueen. Maataloustutkimus taas jouduttiin Kuopion Maanviljelysseuran pyynnöstä suorittamaan seuran toimialueella, johon Pohjois-Savon lisäksi kuuluivat lännestä Hankasalmen ja Konneveden kunnat.

Tutkimuksia suunnittelemaan ja johtamaan asetti kauppakamari liikennevaliokunnan ja maakuntaliitto teollistamis- ja maataloustoimikunnat. Nämä ovat käyttäneet osatutkimusten suorittajina maakunnan ja koko maan parhaita asiantuntijoita. Osa tiedoista on voitu koota aikaisemmin olemassa olleista tilastoista, mutta huomattavalta osalta on jouduttu turvautumaan myös kenttätutkimuksiin. Metsätaloudellisen tutkimuksen takana on ollut Pohjois-Savon Metsänhoitolautakunta, väestötutkimuksen takana Väestöpoliittinen tutkimuslaitos ja eräiden teollisuuteen liittyvien tutkimusten takana Liiketaloustieteellinen tutkimuslaitos.

Taloudellisten selvitysten sarja on siitä vastuun ottaneille järjestöille ollut huomattava voimainponnistus myös rahoituksen osalta. Maksoihan yksin tutkimus »Teollisuudesta ja sen edellytyksistä Pohjois-Savossa» noin 6 miljoonaa markkaa. Toinenkin maakuntaliiton suurtutkimuksista, maataloustutkimus, on jo nyt keskeneräisenä tullut maksamaan lähes 4 miljoonaa markkaa. Pohjois-Savon kunnat, järjestöt, liikelaitokset ja jopa yksityiset maakunnan ystävätkin ovat kuitenkin ymmärtäneet tutkimustyön välttämättömyyden.

VAESTÖTUTKIMUS

Kaikkien suoritettujen ja keskeneräisten tutkimusten kannalta perustava oli väestö- ja työvoimatutkimus, joka valmistui kevätkesällä 1958. Tämän työn suoritti Väestöpoliittinen tutkimuslaitos maakuntaliiton tilauksesta. Tutkimus, jonka suorittaminen kesti yli vuoden ajan, tuli olemaan alkuna ja mallina koko maata käsittävälle vastaavien tutkimusten sarjalle.

Ennusteissa on lähdetty kahden eri oletuksen pohjalta: a) jos muuttoliike ei lainkaan vaikuttaisi ja b) mikäli muuttoliike pysyisi suhteellisesti samana kuin kaudella 1950—55. Jälkimmäisen vaihtoehdon mukaan kohoaisi Pohjois-Savon väkiluku 300.000:een vuoteen 1970 mennessä, mutta jos muuttoliikkeen vaikutus lakkaisi, 350.000:een. Nämä luvut koskevat pelkästään Pohjois-Savon »omaa» aluetta. Muuttotappio mukaanlukien tulee työvoiman määrä nousemaan 1960-luvulla entisestään Pohjois-Savossa 15.000:lla. Suurten ikäluokkien työikään ehtivä uusi työntekijäjoukko olisi maakunnan kyettävä sijoittamaan työmarkkinoille.

LIKENNETUTKIMUS

Toisena valmistui kauppakamarin toimesta suoritettu tutkimussarja liikenteestä. Se käsittää maantie-, rautatie-, vesitie- ja puhelinliikennettä koskevat osat. Hieman myöhemmin valmistui myös ilmatieteen kannalta koskeva tutkimusosa, joka sisältyy kauppakamarin vuosikertomukseen 1958. Näiden lisäksi on odotettavissa erittäin mielenkiintoisen kuljetuskustannustutkimuksen — lähinnä rautatietariffeista — valmistuminen. Puutavarankuljetuksen kannalta tärkeät kunnan-, kylä-, asutus- ja yksityistiet on käsitelty maakuntaliiton teollistamistutkimuk-

sen metsätaloutta käsittelevässä osassa. *Liikennetutkimukset tuovat entistä selvemmin näkyviin sen saartorenkkaan, minkä Saimaan kanavan menetys, kunnollisten rautatie- ja maantieyhteyksien puute lähipiiriin satamiin lännessä sekä maakunnan teollista kehittymistä estävät rautatietariffit Pohjois-Savon ympärille muodostavat.*

TUTKIMUS TEOLLISUUDESTA JA SEN EDELLYTYKSISTÄ

Maakuntaliiton asettama Pohjois-Savon teollistamistoimikunta sai viime kesänä valmiiksi laajan työnsä 2½ vuoden aherruksen jälkeen. 600-sivuinen teos on lähinnä tutkimuskokoelma, joka sisältää selvityksiä työvoimasta, käyttövoimasta, luonnonvoimavaroista, eri teollisuusalojen nykyisestä tilasta ja kehittymisedellytyksistä, markkinointiongelmista, pääomakysymyksestä sekä metsätaloudesta ja -teollisuudesta. Lopussa ovat toimikunnan ansiokkaat loppupäätelmät. Metsätaloutta koskeva osa käsittää pelkän Pohjois-Savon alueen, muut tutkimukset myös Pieksämäen ympäristön.

Tärkeimmäksi tutkimuksista voitaneen sanoa metsäosaa. Se osoittaa, että maakunnan taloudellinen voimavarasto piilee sen metsissä, jotka laadultaan maan keskimäärää parempina kattavat 78,3 % maapinta-alasta vastaavan prosentin ollessa koko maassa 71,6. Metsämaan runsauden ja sen laadun vuoksi Pohjois-Savo onkin maamme merkittävimpiä metsätaloudellisia tuotantoalueita. Metsävaroja ajatellen metsäteollisuus on täällä pahasti alamittainen. Myös maakunnan muista raaka-ainevaroista — jo tunnetuista — antaa tutkimus kuvan viitaten myös maaperässä todennäköisesti piileviin mineraalivaroihin. Näiden selville saamiseen tähtäsi maakuntaliiton viimekesäinen, loistavasti onnistunut etsintäkilpailu. Pohjois-Savo on erittäin edullinen marjanviljelysalue, mitä mahdollisuutta ei kuitenkaan vielä ole käytetty hyväksi. Voimansaanti ei maakunnassa muodosta estettä nopeallekaan laajamittaiselle teollisuuden kasvulle.

Maakunnallinen pääomanmuodostus on pientä, ja ulkopuolinen pääoma löytäne rintamailta vähintään yhtä edullisia sijoituskohteita. Kun kuluttajien määrä ja ostokyky on maakunnassa pienehkö, ei se houkuttele niitä teollisuuden aloja, jotka hakeutuvat markkinoiden läheisyyteen. Kuljetuskustannuksilla on yleensä negatiivinen vaikutus maakunnan teollisuuteen. Tätä epäkohtaa eivät suinkaan paranna rautateiden tariffeissa vallitsevat eri kalleusryhmien väliset erot, jotka muuttavat metsäteollisuuden — vastoin perusluonnettaan — jossain määrin markkinahakuiseksi.

MUUT MAAKUNNALLISET TUTKIMUKSET

Muista maakunnallisista selvityksistä on syksyllä 1959 valmistunut kauppakamarin suorittama tutkimus »Pohjois-Savon teollisuuden kehitys vv. 1936—57 ja toimialoitainen rakenne v. 1956». Tämä Liiketaloustieteellisessä Tutkimuslaitoksessa tehty työ osoittaa selvästi, *ettei maakunnan teollisuus ole henkilökunnan määrään, työpaikkojen lukuun ja tuotannon arvoon nähden kasvanut samalla nopeudella kuin muualla maassamme.* Pohjois-Savon teollisuuden henkilökunnan vuosittainen kasvukerroin on ollut 1,5 %, koko maan 2,3 %.

Kauppakamarin tutkimuksista on vielä mainittava vuoden 1960 lopulla valmistuvaksi suunniteltu selvitys maakunnan taajamista.

Maakuntaliitolle on vielä keskeneräisenä laaja selvitys maakunnan maatalouden nykyisestä tilasta ja sen kehittymisedellytyksistä.

Voidaan sanoa, että maakunnalla on valmistumassa tutkimuskokonaisuus, jota vastaavaa ei millään muulla maakunnalla ole käytettävänä taloudellisten laskelmien pohjaksi. Tutkimustulokset saatetaan aina välittömästi valmistumisensa jälkeen valtiovallan, kuntien ja talouselämän käytettäväksi. Teollistamistutkimusta on jaettu noin 200 kappaletta pääkaupunkiin virastoihin ja korkeimmille virkamiehille. Rohkenemme uskoa, että näin levitettyinä ja selvitettyinä maakuntamme vaikeudet tulevat herättämään valtakunnallistakin mielenkiintoa.

Maan kokonaisedun mukaista ei ole yhden osan jääminen jälkeen yleisestä taloudellisesta kehityksestä. Ehkäpä tämän kautta syntyvien päätösten ja ratkaisujen avulla maakunta voisi entistä paremmin saada käyttöönsä talouselämän luontaiset mahdollisuudet, joita Pohjois-Savolla kyllä on. Maakunta jää nyt odottamaan mm. Pohjois-Suomea koskevan veronhuojennuslain ulottamista koskemaan myös Pohjois-Savoa, rautatierah tien eri kalleusryhmien välisen eron tarkistamista ja liikennereittien jatkuvaa parantamista erityisesti länteen ja lounaaseen.

Tutkimukset eivät kuitenkaan ole vain maakunnan vakava vetoomus maan isille, vaan ehkäpä ensisijaisesti lahjomaton tietolähde Pohjois-Savon kunnille, järjestöille, edustajille ja talouselämälle. Tarkoituksena on myös herättää kunnat entistä aktiivisempaan teollisuuspolitiikan harjoittamiseen. Tutkimusten toivotaan innostavan yrittäjiä, mutta samalla ohjaavan heitä kohteiden ja sijaintipaikkojen valinnassa. Tulevaisuus näyttää, miten kunnat ja talouselämä osaavat käyttää hyväkseen syntymässä olevaa tutkimuskokonaisuutta.

kirjailtua

pekka lounela

»Herra Lounela on auliisti auttanut kommunisteja heidän pyrkimyksissään heikentää Länsi-Saksan asemaa sen liittolaisten silmissä. Jos hän on kiivassanaaisessa puheessaan hairahtunut väärin todistuksiin, sen parempi toimeksiantajille. Sanoessaan, että meikäläisen lehdistön enemmistö vaikenee juutalaisvainoista ja Etelä-Afrikan rotusorrosta, hän puhuu täyttä palturia. Molemmista asioista on puhuttu ja molemmat ilmiöt tuomittu.»

Tällaisen hämäreperäisen tekstin on Lahti-nimiseen oikeistolehteen laatinut nimimerkki Omapää. Tarkoituksena on tehdä minusta kommunisti, koska porvareilla muuten olisi liikaa äänestäjiä. Oikeistohan on keksinyt erinomaisen taktiikan: se vastustaa kommunismia siten, että äärimmäisen vasemmiston kannattajien määrä koko ajan pikemmin lisääntyy kuin vähenee. Viisasta ja rohkeaa. Saan samalla ilon lupau-

tua puhujaksi ensimmäiseen kokoomuksen tilaisuuteen, jossa jyrkin sanoin tuomitaan juutalaisvainot ja rotusorto; ja uusnatsismin uhmakkaat yritykset. Kun näkisi vain, missä niihin on otettu täsmällinen vastustava kanta.

Hra/rva/nti Omapää valittelee, ettei kommunistien hirmutekoja tarpeeksi palauteta mieliin. Niitä saarnattiin parikymmentä vuotta ja osan aikaa estettiin sensuurilla ja painostuksella puhumasta mitään »Uuden Euroopan» rakentajien menetelmistä. Hitlerin polttouunit kertoivat kuitenkin pirullisimmin järjestetystä ja systemaattisimmin toteutetusta tuhoamisesta. Nälkään, tauteihin ja kurjuuteen on kuollut väkeä kaikkien maiden leireissä, myös Suomessa 1918.

Kirjoituksessa kerrotaan järkyttävä vihollisen partisaanien murhatyö Sodankylässä v. 1944. Se oli epäilemättä rikos. Mutta Omapään pitäisi muistaa samalla myös omien joukkojemme tekoset jatkosodan aikana ja lindgrenien edesottamukset.

Ellei ihminen voi olla pasifisti, sorron ja natsismin piilottelun vastustaja olematta kommunisti, porvarillinen ajattelutapa on kypsä saamaan haudalleen muistopatsaan, Pontius Pilatuksen ratsastajapatsaan.

Länsi-Saksa tekee muuten itse parhaansa saattaakseen itsensä epäilyttävään valoon: tukikohtahankkeet Francon kanssa, Oberländerin juttu, ilmeinen halu kasvattaa nouseva polvi tietämättömyyteen Hitlerin ajan kulissien takaisista ilmiöistä sekä marttyyritunteiden elättely. Tunnetusti esim. koulukirjat on tehty hyvin ovelasti. Kommunistit käyttävät olosuhteita hyväkseen; kuka ei tekisi niin? Hakaristien piirtelijät, uusnatsit, vastustavat kommunismia samalla tehokkaalla tavalla kuin Suomen porvarit, antamalla heille valtits käteen.

Omasta puolestani vetoan akateemikko Paavo Ravilaan, joka Uuden Suomen mukaan on sanonut: »Aivan erityisesti minua kiinnostavat ajatuksen, hengen ja tieteen näiden ilmaisan, sanan vapaana ja riippumattomana pysymiseen vaikuttavat olosuhteet. Olen aina huolissani, kun huomaa asioiden kehittyvän siihen suuntaan, että näitä ihmisen kallisarvoisia vapauksia ryhdytään rajoittamaan.» Akateemikko saattaa häpeään oman puolueen Lahti-lehden kirjoituksen.

Ylioppilaslehden Arvo Salo ilmoittautuu yksivakaiseksi ja huonoksi lukijaksi myös, oman lehensä. Hän ihmettelee, miksi Lounela ei vastannut Parnasson toimittajan kysymykseen 50-luvun 'parhaista' koti- ja ulkomaisista kirjoista eli niistä jotka olivat tehneet häneen »syvimmän» vaikutuksen. A. Salo löytäisi n. kolmen vuoden takaisista leh- tensä numeroista useitakin, joissa toin julki vakaumuksen tällaisten seuraleikkien tarpeettomuudesta, ainakin vakavuuden varjolla. Ainoa rehellinen ja mielekäs järjestys, johon 50-luvun kirjat voidaan asettaa, on aakkosjärjestys. Sen näkee Salon syvemyyden perusteella kootua listaa tarkastellessaan.

A. S. jakaa kirjoittajat samassa artikkelissaan (YL 9/60) vuohiin ja pukkeihin objektiivisesti: on olemassa lyyrikoita (jotka saavat laskea leikkiä) ja arvostelijoita (jotka eivät saa laskea leikkiä): laskeessaan leikkiä lyyrikko on hyvä ja arvostelija salo. Ja hän puuskahtaa: »Vakavimmin otettavia kaikista ovat juuri leikinlaskijat.» Lieneekö hän unoh- tanut, että naurettavimpia kaikista ovat juuri tosikot.

Runonäytelmät

Ihmisillä on hämmästyttävä määrä ennakkoluuloja runonäytelmiä kohtaan. Pelätään, että ne ovat vaikeatajuisia, pitkäveteisiä, asenteellisia ja teennäisillä aatteilla pönkitettyjä. Kuulee jopa väitettävän, että runonäytelmä sinänsä on taidemuotona vanhanainen ja että vain proosan avulla voidaan teatterissa tavata moderni elämänpiiri ja moderni maailmankuva.

On helppoa todistaa tällainen käsitys takaperoiseksi, vaikkapa vain vetoamalla modernin runouden viimeaikaiseen kukoistukseen tai abstraktin maalaustaiteen voitokulkuun. Nehän molemmat edustavat tyyliä ja useimmiten myös melko pelkistettyä ilmaisutapaa. Samoin on runonäytelmälle ominaista pelkistys ja tyyli. Onhan runomuoto jo eräs tyyli. Tyylin aste, olkoon sitten kysymyksessä nk. perinteellinen, sidottu mitta tai uuden runouden vapaampi muoto. Edelleen voidaan sanoa, että ihmiskuvaus on runonäytelmässä aina enemmän tai vähemmän tyyliä. Pääpaino ei ole jonkun yksilön mahdollisimman monipuolisessa ja värikäessä kuvauksessa vaan pikemminkin niissä käsitteissä ja suhde- ja tautumistavoissa, joita eri henkilöihmot edustavat. Runonäytelmän henkilöillä on täten ikäänkuin vähemmän piirteitä, he ovat selkeämpiä ja suoraviivaisempia ja lähenyvät teatterin klassillisia tyyppisiä.

Runonäytelmän esittäminen vaatii oman tekniikkansa. Koska itse kielellinen aines on jo tyyliä, on esityksenkin luonnolli-

sesti pyrittävä irrottamaan realismista. Näyttelijöiden on hallittava kaikki puhetekniikan keinot kyetäkseen tuomaan esiin runon kielelliset arvot. Ja ennen kaikkea on ajateltava, toimittava ja puhuttava selkeästi, puhtaasti, tekisi mieli sanoa. Tässä suhteessa lähe-nee runonäytelmän teksti musiikin partituuria. Se asettaa hyvinkin täsmällisiä vaatimuksia rytmin, tauotuksen, temponvaihteluiden ja sävelkulun tai puheessa intonaation suhteen. Eri näyttelijöiden äänet muodostavat keskenään erilaisia kokonaisuuksia samaan tapaan kuin eri instrumentit orkesterissa. Esittäjiltä vaaditaan siis kiinnostusta yhteistyöhön vielä suuremmissa määrin kuin tavallisen proosan parissa työskennellessä. Niinpä löytyykin monia näyttelijöitä, jotka avoimesti tunnustavat, että runonäytelmät eivät ole heidän alansa, että heitä ei viehätä näin tarkan partituurin seuraaminen ja että he eivät välitä painiskella moisten teknillisten ongelmien parissa. Mutta onneksi löytyy ainakin yhtä paljon toisia, joita runonäytelmät inspiroivat.

Sellainenkaan aika ei ole kovin kaukana, jolloin teatterissa runoa pyrittiin puhumaan aivan kuin proosaa; rytmiä rikottiin tahallisesti, mahdolliset loppusoinnut yritettiin suttaamalla hävittää kuuluvista, jopa lisättiin sinne tänne pikku sanoja, jotta puhe tuntuisi luonnollisemmalta. Yhä vieläkin kuulee tämän suunnan kannattajien kehuva jonkun näyttelijän puhetapaa jossain runonäytelmässä hyvin erikoislaituisella perusteella. Tämä puhuu

muka niin hienosti, että repliikit eivät lainkaan kuulosta runolta. Mutta miksi kirjailijaparka näkisi niin paljon vaivaa ja antaisi näytelmälle rikkaan kielellisen muodon jos tarkoitus olisi hävittää se esitettäessä. On sitäpaitsi aivan väärää ennakkoluuloa kuvitella, että muodon hävittäminen auttaa porautumaan uusiin syvällisiin tulkintoihin. Yhtä väärin kuin luottaa siihen, että pelkkä juhlava skandeeraus riittää runon tulkinaksi. Mutta varmasti hyvän runoilijan ajatus nousee paremmin esiin hänen rytmιάän noudattele-malla kuin sitä ylimalkaan rikko-malla. Sehän on selvä. Ehkäpä eräs syy yleisön ennakkoluuloihin piileekin tottumuksessa suhtautua runonäytelmään kuin sotkuiseen ja ylikoristeelliseen proosaan. Kuka sellaista viitsii kuunnella ja siitä selvän ottaa.

Ainakin yhtä painava syy on löydetävissä realismin pitkässä ja uuvuttavan yksipuolisessa valtasemassa, jota elokuvan ja radion läpimurto on ollut omiaan tuke-maan. Nehän molemmat soveltuvat aivan erikoisen hyvin arkisen elämänpiirin ja intiimin tuntemis-tavan tulkeiksi. Eihän runonäytelmä ole suinkaan yhden ainoan tyyllilajin tuote. Päinvastoin, runonäytelmiä on kirjoitettu kaikkina tyylikausina. Samoin niitä voidaan ja on esitettävä monilla eri tavoil-la. Mutta aivan ilmeisesti realisti-nen, tai sanokaamme arkirealisti-nen näkemis- ja esittämistapa ei ole omiaan johtamaan runodraa-man renessanssiin.

Elokuva ja sen yleisö on irroit-tautumassa realismin kahleista. Parhaana todistuksena tästä voi-daan pitää »Hiroshima, rakastet-tuni» loistavaa yleisömenestystä Helsingissä. Arvostelijat puhuvat ihastuneena filmirunoista ja kuva-rytmistä elokuvan yhteydessä. Ei-kö olisi siis aika kutsua myös ru-noilijat takaisin teatteriin?

Ritva Laatto

Teatteri kodittomana
ja kirjasto ahtaalla

Kuopiossa avataan uusia uria ammat-tiöpetuksen yhteydessä. Komean Poh-jois-Savon Ammattioppilaitoksen uusis-sa suojissa on näet oikea teatteri, joka viimeksi on esittänyt Kiveä, O'Neillia, Waltaria ja Molièrēä. Kuinka moni am-mattikoulu omaa tällaisen aarteen?

Kyseinen teatteri ei valitettavasti ole suinkaan ammattikoululaisten. Se on Kuopion Yhteisteatteri, joka miero-lai-sena on saanut tilapäiskodin koulun si-nänsä kyllä ajanmukaisista suojista. Oma talo puuttuu, eikä tätä kirjoitet-taessa ole sen saamisen ajankohdasta mitään varmuutta. Varmaa on ollut vain sitkeä vastarinta — jos lie suuren ylei-sön kannatuskin sikäli, että viime kat-somotilastojen valossa Kuopio on mel-kein sataprosenttinen teatterikaupunki.

Kuopiolaisista teatteriperinteistä pu-huu parhaiten se, että täällä kilpaillaan Lappeenrannan kanssa ensimmäisen suomenkielisen näytelmän ensiesityk-sestä. Suomalaisen Teatterin aikoihin Kuopio oli suosittu kiertuepaikka, ja silloin katsottiin tarpeelliseksi rakentaa ajan tarpeita melko hyvin vastannut teatteritalokin. Oma teatteritoiminta al-koi kaupungissa vuonna 1902. Ajoittain nähtiin kaupungissa jopa kaksi teatte-ria. 1940 aloitti toimintansa eri kansa-laispiirejä yhdistävä Kuopion Yhteis-teatteri, jonka nykyinen johtaja Tauno Lehtihalmes kertoi minulle monet tässä esitetyistä tiedoista.

Viime elokuussa täällä pidettiin sa-mana päivänä valtakunnallisten Kunin-kuusravien toinen päivä ja Rauni Moll-bergin ulkoilmanäyttämölle sovittaman Aapelin *Pikku Pietarin pihan* ensi-ilta. Kun muuan kunnioitettu eläinlääkintä-neuvos kehoitti raviyleisöä hiljenty-mään ilmojen haltijan edessä hyvän sään vuoksi, niin neljännestuntia myö-hemmin sade ja tuulenpuuskat kävivät ravurien kimppuun. Mutta kun »Pikku

Pietarin piha» alkoi illansuussa, pilvet vetäistiin esiripun tavoin äkkiä syrjään ja laskeva aurinko kultasi näyttämön — ihana parrasvalaistus...

Kuopion teatterin yleisönsuosio on noussut kaiken aikaa. Sen maakunta-teatterin luonne oli selvin heti sodan jälkeen, jolloin kiertueet kuuluivat kiinteästi toimintaan. Nyt ne ovat jääneet melko vähälle, mutta paranevat liikenneyhteydet maakunnasta kaupunkiin ovat lisänneet maaseutukatsojien lukumäärää ja lisäävät jatkuvasti. Teatteri on lähestynyt maakuntaa puolitiehen tarjoamalla ryhmäkävijöille erittäin edullisia alennuksia. Omasta puolestani uskon, että kun oma teatteritalo on kerran saatu ajanmukaisine varusteineen, teatterin tehostunut toiminta tulee mahdollistamaan myös kiertueiden lähettämisen nykyistä useammin.

Teatterin Kuopion kaupungilta saama tuki on kohonnut vuosi vuodelta. 1940 se oli 25.000 markkaa ja nyt yli viisi miljoonaa vuodessa. Teatterinjohtajan arvion mukaan yhteiskunta vastaa nykyisin noin puolesta teatterin menoista. Yksityiseltä taholta tuleva tuki ilmenee lähinnä raaka-aineiden ja työn luovutuksena. Erikoisuutena kannattaa mainita kymmentuhantisen kuopiolaisjoukon hiljattainen Palokunnanjuhla, joka Lions-kerhojen järjestämänä sai taakseen koko kaupungin ja toi 700.000 markkaa teatteritalokassaan. Kaupunginisät ovat tätä kassaa kartuttaneet kymmenillä miljoonilla, mutta lopullinen rakentamispäätös on ollut lujassa, sehän on satojen miljoonien asia.

Asia on kuitenkin hoidettava. Nykyisellään teatteri toimii vaikeissa olosuhteissa. Toimintaa ei ole voitu keskittää saman katon alle vaan työpisteet ovat hajallaan eri puolilla kaupunkia. Vain esitykset voidaan pitää ammattikoululla ja niiden päätyttyä onkin irtolaisten suoriuduttava nopeasti muualle, kulis-seineen pävineen. Työpaja, varastotila, harjoituspaikat, näyttämö, kaikki ovat eri paikoissa. Tämä ylenpalttinen »hajakeskitys» ei voi olla vaikuttamatta teatterin työskentelyyn, jopa paljon

puhuttuun työn iloonkin. Niin kauan kuin teatteri toimii tilapäisissä tai puutteellisissa suojissa, kuva sen toiminnasta jää pakostakin hajanaiseksi ja amatöörimäiseksi. Tämä käy jo arvovallalekin. Mutta ei vain teatterin vaan Kuopion arvovallalle, kun tilanne nähdään kokonaisuudessaan.

— Rakensihan pieni Bregenzin kaupunki suuren teatteritalon vain siitä syystä, että se houkuttelisi matkailijoita sinne... muistutti johtaja Lehtihalmes.

Vuodenvaihteessa tilanne oli seuraava: kaupunki on pannut alulle teatteritaloasian sikäli, että talon työsuunnitelmat nyt teetetään. Teatteritalorahastossa on lähes 80 miljoonaa markkaa. Silti on yhä odoteltu, varoiteltu, ounas-teltu. Loppuratkaisu ei vieläkään ole näkyvissä.

Teatterilla on oma nuorisolinja ja hyvä »aluskasvu», lupaavia nousevia voimia. Mutta myös siellä on nykyinen hajanaisuus tunnettu siten, että hyvään vauhtiin päässyt kehitys ikäänkuin polkee paikallaan. Vain omassa kunnollisessa talossa voidaan oma väki kunnolla harjoittaa. Nyt on tulevaisuus taivasalla.

*

Toinen kuopiolainen pulma — teatterin ohella erittäin polttavasti ajan-kohtainen — on kaupunginkirjasto. Se kuuluu maamme vilkkaimmin käytettyihin kirjastoihin. Lainaaaja ensinnäkin on lähes neljännes koko kaupungin asukasluvusta ja vuotuisia lainauksia taas Kirjastolehden tilaston mukaan 7,2 asukasta kohden. Vastaavia lukuja toisista kaupungeista: Helsinki 5,6, Turku 5,3, Vaasa 5,7, Pori 5,0, Oulu 6,8 jne.

Tilanne onkin omalaatuinen. Kirjaston johtaja, maisteri Kaarina Huttunen kertoi »surullisen hauskana» tosiasiasta, että koska kuopiolaisten harrastus on jo näin innokasta, kirjasto joutuu suorastaan »sammutelemaan» maakunnasta siihen kohdistuvaa painetta. Nykyisissä mittasuhteissa sen on pysyttävä lähinnä kaupungin puitteissa, vaikka maakuntaakin palvellaan mahdollisuuksien mukaan. Mahdollisuudet paranevat vasta silloin kun kirjasto laajenee. Siinä

vapaata suomalaista yritteliäisyyttä

H. SAASTAMOINEN OY

KUOPIO, puh. 14761

VALMISTAMME:

- HS-keittiökalusteita
- HS-ovia ja ikkunoita
- Reventa-ikkunoita
- Quissle-autotallinovia
- Sasso- ja rimalevyä
- Vaneria
- Myymäläkalusteita

TUOTANTOLAITOKSET:

- Vaneritehdas
- Rullatehdas, Saha
- Puutalotehdas
- Puusepäntehtas
- Konepaja

H. SAASTAMOINEN & POJAT OY

KUOPIO, puh. 14461

Tukkuliike — laajan kauppiaskunnan
ostokeskus

- Siirtomaantavaroita
- Maataloustarvikkeita
- Kangas- ja lyhyttavaroita
- Kemikaliatuotteita
- Myymäläkalusteita
- Kaupallinen neuvontaosasto

Palvelumme nopeaa ja täsmällistä

SAASTAMOISEN AUTO

KUOPIO, puh. 16461

- Autoliike
- Korjaamo
- Huoltoasema
- General Motorsin edustus

SAASTAMOISEN KONTTORITEKNIikka

KUOPIO, puh. 16461

- Konttorikoneita
- Kalusteita
- Välineitä
- Tarvikkeita
- Korjaamo

SAASTAMOISEN YHTIÖT

Vanhoihin perinteisiin — uusiin aatteisiin

päivän kysymys, johon juuri nyt odotetaan vastausta, samalla kun keskustelu uuden kirjastolain välttämättömyydestä on yhä vilkastunut täälläkin.

Kirjasto perustettiin Kuopiossa 1872 aluksi yksityisenä. Perustamisessa päähenkilöt olivat A. F. Granit ja hänen poikansa Bruno Granit-Ilmoniemi. Suuri oli myös A. J. Malmbergin (Melan) osuus. Tärkeänä mesenaattina toimi appteekkari A. Åkerman. Kolme vuotta myöhemmin kaupungin isät osoittivat suosiollisen tukensa kirjastolle myöntämällä sille 700:- viinaverorahoista. Eikä nykyisinkin olisi järkevämpää muistaa kirjastoja ALKOn voittovaroista, sensijaan että niitä syydetään raittiusseuroille, jotka pysyisivät raittiina ilman-kin?

Kuopion kaupunginkirjaston »päämaja» löytyy 52-vuotiaan rakennuksen alakerroksesta. Monet kutsuvat taloa lyhyesti Museoksi koska ylempiä kerroksia hallitsevat arvokasta työtä tehneet museoseurat oivallisine kokoelmineen. Ja tervehtiihän Minna Canthin huone jo ala-aulassa taloon tulijaa. Kuitenkaan talo ei ole yksinomaan museo, vaikka eräät museomiehet näyttävät viattomasti niin ajattelevankin. Kun rakennus vuonna 1907 kaupungin toimesta rakennettiin, se nimettiin »Kansankirjasto- ja museotaloksi». Kaksosista ensinmainittu on ikävä kyllä joutunut hieman orvon osaan. Pääkirjastolla on talossa kaikkineen vain 306 neliömetriä, kun esimerkiksi Tampereen Pispalan sivukirjastolla on tiloja lähes parisataa neliötä enemmän.

Ankara tilanahtaus sitoo Kuopion kirjaston voimia ajankohtana, jolloin sillä muuten olisi verrattomat toimintamahdollisuudet. Kymmenvuotiskaute-
na 1949—58 lainaajien lukumäärä on lisääntynyt alun toistasataa prosenttia, lainausten lisäys samana aikana on 162,2 %. Kolme sivukirjastoa on saatu pirteään toimintaan, mutta ne eivät lievennä pääkirjaston ahdinkoa. Paljon on saatu aikaan myös muilla perusparannuksilla. Nyt puuttuu vain tärkein: lisätila. Uusien kirjojen hankkiminen merkitsee yhä lisääntyviä sijoitusvaikeuk-

sia. Varastotilatkin ovat puuttuneet täydellisesti, mutta ammattikoululta nyttemmin tarjoutunut varastotila hiukan helpottaa tätä pulmaa, vaikka samalla hajoittaa kirjastoa.

Ympäröivät suuret pitäjät ja lukuhaaluinen maakunta ovat jatkuvasti vailla keskuskirjastoa, joka palvelisi niitä tehokkaasti ja oikeata lukemisen taitoa levittäen. Lisäksi tulee kysymys korkeakoulukirjastosta. Kuopio on vanha koulukaupunki, jossa nyt toimii myös kesäyliopisto. On monia oppikouluja, oppilaitoksia, opistoja, ammattikouluja. Kirjaston tulisi kyetä palvele-

maan myös korkeakoulu- ja opetuskirjastona. Edellytykset ovat hyvät, kunhan vain toimintamahdollisuudet parannetaan hankkimalla pääkirjastolle uudet toimitilat. Sillä on jo nyt esimerkiksi Fennica-kokoelmat, jonka veroisia löytyy vain harvalla kirjastolla.

Keskuskirjastoasia on edennyt etanan vauhdilla Suomessa. Kuopiossa tämä vitkastelu tunnetaan kipeästi. Kaupungilla olisi luonnollinen asemansa suunniteltujen maakuntakirjastojen joukossa. Savon kansa ei tässäkään asiassa haluaisi tyytyä pelkkään »onnehensa», vaikka maakuntalaulu sitä ehdottaa.

Erkki Savolainen

Sen jälkeen kun yllä olevat tekstit oli kirjoitettu, tuli yliopistollinen hanke päivänpolttavaksi. Se on epäilemättä merkki Kuopion-Savon kasvavasta henkis-taloudellisesta yritteliäisyydestä. — Toimitus.

**Muistattehan ...
Toimitamme
kaikkea
musiikin alalta
kaikkialle
Puh. 12220**

Hovirunoilijat ovat kuolleet, mutta puoluetomistojen palkkalistoillakin tarvitaan runoilijoita: he laulavat managerien ylistystä ja aatteiden voittomarssia. Joskus he myös panevat suurten johtajien puheisiin pilkut ja pisteet sekä stilisoivat sanonnan iskevyyttä. Mutta tämä tehdään vain suuria juhlia varten.

o o

Sosialismia: hyvinvointia köyhien avulla valtaan nousseille johtajille, joiden menestys on tapahtunut juuri henkisen köyhyyden suoman joukkotuen turvin. Ongelman tekee vaikeaksi köyhyyden laatu: ajatusta puuttuu, leipää on — hyvinvointivaltiossa.

o o

Henkisen kehitystason keskeinen osoittaja on suvaitsevaisuus. Se ilmenee kyvyssä sallia epäsovinnaisia ajatuksia ja arvojen arvottomuuden paljastamista.

o o

Kunnallispolitiikkaa: kun pääsen vahtimestariksi, pääset sinä toimistoapulaiseksi. Sitä varten pitää toveri Touhukkaalle antaa ylennys, jotta hän puolestaan olisi suopea kaikkivaltiaan Kansan tahdolle.

o o

Isänmaan rakkaus merkitsee jatkuvaa työn velvoitusta, mutta voiko rakkaus olla velvoitus? Isänmaanrakkaus on jotakin syvempää — valoisten kesäöiden mystiikkaa, siniristin hulmuamista vapaassa maassa ja tietoisuutta sukupolvien ketjusta, jossa yksilö on vain kuin porras hänen jälkeensä tulevien kannattajana.

o o

Viisaimpia lukemistani kirjoista on Erasmuksen »Tyhmyyden ylistys». Se sai minut ihmettelemään, ettei Tyhmyydelle ihmiskunnan valtaistuimella ole pystytetty patsaita. Mutta jos niin tapahtuisi, ei ihmiskunta ehkä olisikaan tyhmyydestään ylpeä.

o o

Aikamme »mustaa magiaa» on psykiatria: ikäänkuin lähimmäisen sielu olisi analysoitavissa. Hyvä olisi jos tuon ammatin poppamiehet tuntisivat edes oman salatajuntansa, mikä usein paljastaisi analyysin motiivit: halun ansaita rahaa, joka tietysti on toiminnan riittävä peruste.

o o

Täystyöllisyyttä, jos yrittää samalla kertaa tyydyttää naista ja harjoittaa filosofiaa.

Tämän numeron mukana toimitetaan Katsauksen tilauskortti niille, jotka eivät vielä ole tilanneet Katsausta 1960 (kuusi numeroa 350: —).